

УДК 637.22.2

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ НА ОСНОВІ МОЛОЧНОЇ СИРОВАТКИ

Болгова Н.В. к.с.-г.н.

Сумський національний аграрний університет

Тел.(097) 291-88-71

Анотація – встановлено, що для виробництва пін доцільно використовувати харчові волокна «Citri-Fi» в концентраціях 0,7–1,0% для набуття ними необхідних структурно-механічних властивостей. Використання молочної сироватки, як основи і для отримання збитої піни, дозволяє отримати продукт функціонального призначення з високими харчовими характеристиками. Проведені дослідження дозволили розробити технологію пін з харчовими волокнами.

Ключові слова – молочна сироватка, харчові волокна, функціональні харчові продукти, пектин.

Постановка проблеми. Як відомо, в даний час для підприємств молочної промисловості актуальними є завдання більш повного і раціонального використання молочної сироватки, яка є основним видом вторинної молочної сировини. Молочна сироватка є побічним продуктом при виробництві традиційних білково-жирових продуктів. Залежно від виду основного продукту, отриманого за традиційною технологією, молочна сироватка є підсирна, сирна і казеїнова. Нетрадиційні методи обробки молока призводять до утворення аналогів молочної сироватки - фільтрат (мембранний поділ молока) і безказеїнова фаза (поділ молока біополімерами).

Аналіз останніх досліджень. У відповідності з діючими вимогами молочна сироватка це однорідна рідина зеленуватого кольору без сторонніх домішок, з чистим, властивим виду молочної сироватки, смаком, без сторонніх присмаків і запахів. Специфіка смаку сироватки іноді використовується в термінології: підсирна сироватка називається солодкою, сирна - кислою. Ультрафільтрат і безказеїнова фаза представляють однорідну, прозору рідину зі слабкою опалесценцією.

Молочна сироватка містить 0,5-0,8% білкових речовин - сироваткові білки, які найбільше подібні до білків крові. Крім того, в сироватку переходять небілкові азотовмісні сполуки. Тому в перерахунку на білок вміст азотовмісних сполук у сироватці становить близько 1%. Основні фракції сироваткових білків - лактоальбумінова (0,4-0,5%),

лактоглобулінова (0,06-0,08%) і протеозопептонова (0,06-0,18%). В цілому, білки молочної сироватки належать до повноцінних білків, які можуть використовуватися для структурного обміну в організмі. Також в молочну сироватку практично переходять всі мінеральні солі і мікроелементи молока, а також солі, що вносяться під час виробництва основного продукту (CaCl_2 , нітрати) і з'єднання з поверхні обладнання (Cu, Fe і ін). В сироватці міститься: калію до 0,19%; кальцію до 0,11%; натрію 0,05%; магнію 0,02%; фосфору 0,1% і хлору 0,11%. Мінеральні речовини в сироватці знаходяться у формі істинного і молекулярного розчинів в колоїдному стані, у вигляді солей органічних і неорганічних кислот [1, 7, 10].

Таким чином, молочна сироватка є цінним в біологічному відношенні продуктом харчування, на основі якого можна приготувати великий асортимент різноманітних продуктів.

Аналізуючи літературні джерела, дійшли висновку, що проблема повного і раціонального використання наявних ресурсів молочної сироватки існує у всіх країнах з розвинутою молочною промисловістю, незалежно від форм власності і системи економічних взаємовідносин. Так, до 50% молочної сироватки зливається в каналізацію. Проблема переробки молочної сироватки безпосередньо пов'язана з раціональним, економічно вигідним використанням отриманих з неї продуктів. Рішення проблеми повного і раціонального використання молочної сироватки в харчових цілях, як і будь-якого виду молочної сировини, можливе лише на основі її промислової обробки. Принципово новий методологічний підхід до оцінки сировинних ресурсів молочної промисловості дозволив приступити до вирішення наукової проблеми з розробки нового покоління технологій продуктів з молочної сироватки, частина якої до цього часу не використовується, що завдає не лише економічний, а й екологічний збиток [1, 6, 9].

Ми вважаємо, що на даний момент актуальним є розробка рецептур та створення нових видів продуктів з використанням нетрадиційного виду сировини, застосування якого дозволить надати продукту незвичайний смак, збагатити його корисними речовинами так само, змінюючи якісні показники, і при цьому розширити існуючий асортимент молочних продуктів на сучасному ринку [2-5, 8].

Розробка рецептур продуктів здорового харчування тісно пов'язана з їх вуглеводним складом. Особливе місце серед них займають харчові волокна (ХВ) – полісахариди, які стійкі до гідролізу ферментами тонкої кишки людини [4]. Відповідно до нормам, фізіологічна потреба людини в ХВ складає 20 г/добу. Однак рекомендованою нормою споживання ХВ

вважається 25–5 г/добу, а лікувальна добова доза ХВ – не більше 40–5 г (максимальна –60 г).

До основних фізіологічних функцій ХВ відносять нормалізацію моторної функції шлунково-кишкового тракту. В результаті ферментації кишковою мікрофлорою розчинних і нерозчинних ХВ утворюються коротколанцюжкові жирні кислоти (в основному оцтова, пропіонова і масляна), які позитивно впливають на функцію товстої кишки, покращуючи всмоктування електролітів і рідини та підвищують м'язову активність кишечника. Багато ХВ характеризуються пребіотичним ефектом, оскільки ферментація волокон знижує кількість патогенних бактерій, що сприяє поліпшенню стану нормальної мікрофлори кишечника, її зростанню [1, 4].

Формулювання цілей статті. Метою роботи є розширення асортименту продуктів функціонального призначення на основі молочної сироватки, плодово-ягідних соків і харчових волокон.

Основна частина. Матеріалами дослідження були: сироватка сиру кисломолочного, натуральні соки і пюре та комплексна харчова добавка «Citri-Fi» (США). Комплексна харчова добавка «Citri-Fi» є натуральним апельсиновим волокном, отриманим з висушеної апельсинової м'якоті шляхом розкриття і розчинення структурного осередку апельсинового волокна з використанням механічної обробки без застосування хімічних реагентів.

Під час виконання роботи використані стандартні, загальноприйняті методи досліджень.

Відбір проб і підготовку їх до аналізу проводили відповідно до ДСТУ 4834:2007.

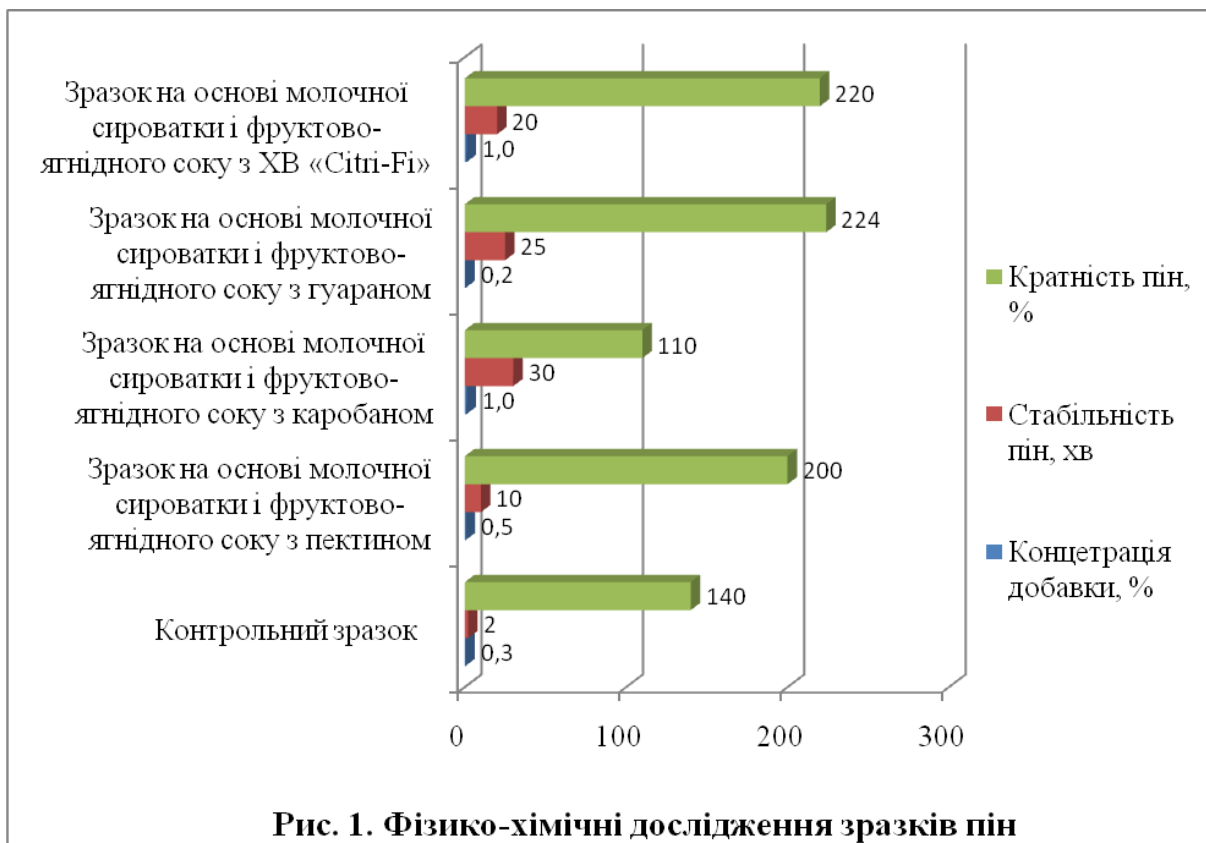
Вміст білка визначали колориметричним методом, масову частку жиру – кислотним методом, а масову частку вуглеводів – рефрактометричним.

Кратність пін визначали як співвідношення між кількістю дисперсійного середовища і дисперсною фазою.

Стабільність пін – це міцність і тривалість існування піни. Вона визначається часом, протягом якого піна не обпадає і залишається стійкою.

Отримані експериментальні дані оброблені методами математичної статистики.

Аналізуючи проведені фізико-хімічні дослідження зразків пін на основі молочної сироватки з ХВ «Citri-Fi» і плодово-ягідними соками та контрольним зразком на основі молока з желатином, отримали наступні результати (рис. 1).

Рис. 1. Фізико-хімічні дослідження зразків пін

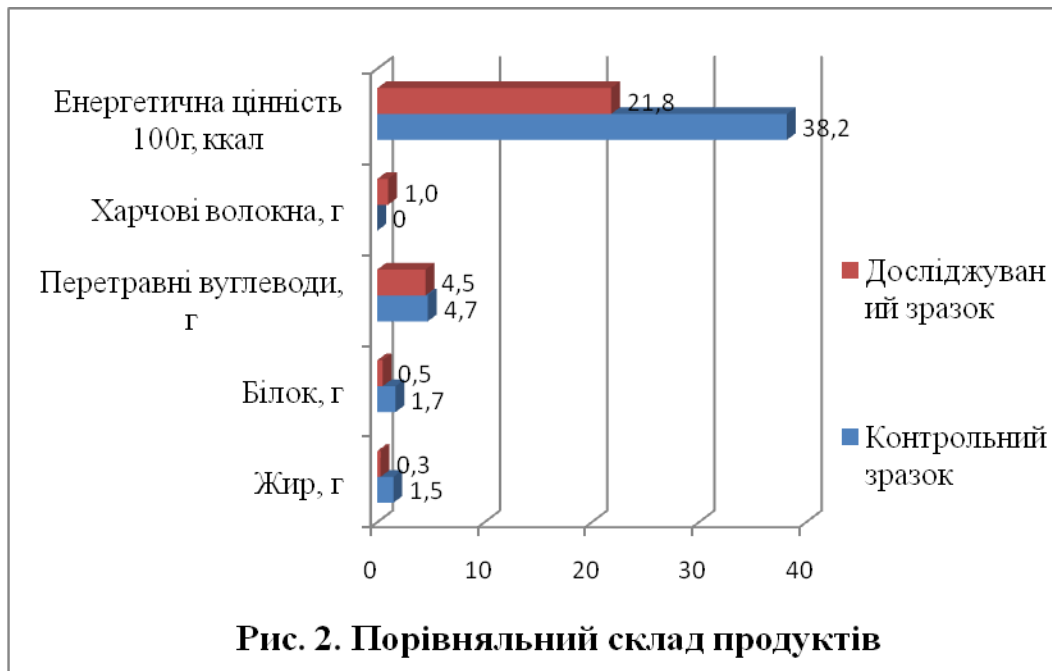
Як видно з рис. 1, кратність розроблених пін достатньо висока, в порівнянні з контрольним зразком. Вибір харчового волокна і концентрація залежать від властивостей основи розробленого продукту.

Дослідженнями встановлено, що завдяки властивостям загущення, комплексна харчова добавка «Citri-Fi» сприяла збільшенню в'язкості, і, як наслідок, збільшенню стабільності пін. Окрім цього, використання харчової добавки для надання однорідної в'язкої структури продукту запобігало седиментації шматочків ягід в напої.

На підставі проведених досліджень розроблена технологія пін з харчовими волокнами. Технологічна схема складається з наступних операцій: підготовка харчової добавки «Citri-Fi» шляхом внесення її в молочну сироватку при температурі 20-25⁰С на 20-30 хв.; складання фруктово-ягідної основи; складання основи пін; пастеризація суміші при температурі 75±1⁰С протягом 10 с.; охолодження до температури 19±1⁰С; збивання основи; реалізація.

Згідно з проведеними дослідженнями в рецептуру для виробництва пін з харчовими волокнами ми пропонуємо внести наступні компоненти: сироватку сиру кисломолочного (0,5г), сік фруктово-ягідний (0,24г), ягідне пюре (0,25г), харчову добавку «Citri-Fi» (0,02г).

На рис.2представлено порівняльний аналіз складу розробленого продукту в порівнянні з традиційним.

Аналізуючи представлені результати, слід відмітити, що калорійність дослідного зразка на основі сирної сироватки з ХВ, порівняно з контрольним зразком на основі молока з желатином, зменшується в середньому в 1,6 рази. Готовий продукт збагачується комплексом нерозчинних харчових волокон.

Висновки. Встановлено, що для виробництва пін доцільно використовувати харчові волокна «Citri-Fi» в концентраціях 0,7–1,0% для набуття ними необхідних структурно-механічних властивостей. Використання молочної сироватки, як основи і для отримання збитої пini, дозволяє отримати продукт функціонального призначення з високими харчовими характеристиками. Проведені дослідження дозволили розробити технологію пін з харчовими волокнами.

Література:

1. Анацкая А.Г. Создание новых молочных продуктов / А.Г. Анацкая // Молочная промышленность. – 2010. – № 2. – С. 29-32.
2. Болгова Н.В. Підходи до створення функціональних молочних продуктів / Болгова Н.В. // Технологии XXI века: Сборник тезисов по материалам 21й международной научной конференции (8-10 сентября 2015 г.). Ч.1. – Глухов, 2015. - С. 27-28.
3. Болгова Н.В. Продукты харчування нової генерації / Болгова Н.В.// Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (14 травня 2015 р.). – Харків : ХДУХТ, 2015. – Ч. 1. – С. 56-58.

4. Взаимодействие пищевых волокон с различными функциональными ингредиентами пищи [Текст] / В.В. Бессонов [и др.] // Вопросы питания : науч.-практич. журнал. – 2012. – Т. 81, № 3. – С. 41 - 44.
5. Генералова Н.А. Напиток «Биогран» из молочной сыворотки / Н.А. Генералова, С.В. Лихацкая // Молочная промышленность. – 2008. - № 2. - С. 39-40.
6. Гриньова Д. В. Вплив якості молока на якість продуктів, виготовлених з нього [Електронний ресурс] / Д. В. Гриньова // Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва : Вісник БНАУ : збірник наукових праць. - Біла Церква, 2014. - Вип. 2 (112). - С. 136-138. – Режим доступу: [138.http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/2089](http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/2089)
7. Остроумов Л.А. О составе и свойствах молочной сыворотки / Остроумов Л.А., Гаврилов Г.Б. // Хранение и переработка сельхозсырья. – 2006. –№ 8. –С. 47–8.
8. Переверзева А.В. Комплексные решения для производства молочных напитков. / Переверзева А.В. // Молочная индустрия. – 2011. – №2. - с. 38.
9. Ткаченко, Н. А. Харчова, біологічна, енергетична цінність напоїв кисломолочних для дитячого харчування «Біолакт» [Електронний ресурс] /Н. А. Ткаченко, А. С. Авершина, Ю. В. Назаренко // Харчова наука і технологія. – Одеса:ОНАХТ, 2014. – Вип. № 1. - С. 18-24. – Режим доступу: <http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/1937>
10. Храмов А.Г.Феномен молочной сыворотки. /Храмов А.Г. - СПб.: Профессия, 2011. - 804с.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПРОДУКТЫ ПИТАНИЯ НА ОСНОВЕ МОЛОЧНОЙ СЫВОРОТКИ

Болгова Н.В.

Аннотация - установлено, что для производства пен целесообразно использовать пищевые волокна «Citri-Fi» в концентрациях 0,7-1,0% для приобретения ими необходимых структурно-механических свойств. Использование молочной сыворотки, как основы и для получения сбитой пены, позволяет получить продукт функционального назначения с высокими пищевыми характеристиками. Проведенные исследования позволили разработать технологию пен с пищевыми волокнами.

Ключевые слова - молочная сыворотка, пищевые волокна, функциональные пищевые продукты, пектин.

FUNCTIONAL FOODS BASED ON MILK WHEY

Bolhova N. V.

The summary

It found that for the production of foams, it is advisable to use a dietary fiber «Citri-Fi» in concentrations of 0.7-1.0% for the acquisition of the necessary structural and mechanical properties. The use of whey as the basis for obtaining knocked foam allows to obtain a product with high functionality nutritional characteristics. The research allowed to develop technology foams dietary fiber.

Keywords - whey dietary fibers, functional foods, pectin.